

PROZA

Borivoj Wudler

Prikovani Prometej

Inženirjeva beležnica

Še zmerom sem tu, v družbi zagatnega starca in . . . — kako mu že pravimo, temu nergaču? — Mojzes mu pravimo, ja. Želodec se mi obrača, če ga pogledam, da o starcu sploh ne govorim. Se pač do smrti naveličaš človeka, ki si z njim dolgo skupaj, na tesnem. O, oddahnil si bom, ko se ju znebim. Če je še kaj nestrpnosti v meni in pričakovanja in kolikor ga je, čisto vse je obešeno na trenutek, ko jima obrnem hrbet in se ju odkrižam — dokončno. Profesor pravi: Nekaj časa bo že še treba potrpeti. Ta lahko govori. Če nisi v kaši, je lahko govoriti.

Žuželke ni več. Na okenski polici se suši njena mehuta, prebodena z rdečebetičasto buciko.

Z nevidnimi vezmi predpisov uradno na vseh koncih in krajih prikrajšan, sem rekel oni dan profesorju, in kakšni predpisi sploh, bi rad vedel, ki jih ne poznaš, samo učinke čutiš, na lastni koži, kajpada. Nekakšne pravice ali nekaj pravice še imam, najbrž? Vsaj toliko, da si jih smem prebrati? Predpise ali zakone, ki jih prenašam. Tu nekaj res ne more biti v redu, se vam ne zdi? Prosim vas, z vso odločnostjo, ki mi je še dopuščena, da mi jih pokažete, predpise ali zakone ali kakorkoli se že to imenuje.

Potrpljenje, dragi prijatelj, potrpljenje! in me je potrepal po plečih. Neznano za koliko časa, kajpada. Takšne besede ne pomenijo ničesar. Profesor je dobra duša, tudi to ne pomeni ničesar. Lani sem še kdaj pa kdaj pomislil: kmalu. Zdaj ne mislim več tako. Tudi ne ljubi se mja, da bi si preveč želel, in tudi nič hitreje ne prihaja pričakovano zaradi koprnjenja; čas tako ali tako kopni; upanje, obupavanje in ravnodušnost in strah in spet pomirjenje, kakor pač nanese, me odnašajo s sabo, mi dajejo opravka čez dan in ponoči tudi velikokrat: premišljuje, kaj bo jutri in prihodnji teden in prihodnje leto. Malo jim je mar, da nimam časa posedati tod naokoli. Jim dopovedujem, kadarkoli se mi ponudi priložnost. Ali mi ne verjamejo ali kaj? Najbrž mi res ne verjamejo, a človeku je treba verjeti, sicer ne vem, kaj bo z nami.

Kakšno zdravljenje, bi rad vedel.

Nekdo tu pri nas v graščini sestavlja pritožbo. Sem se mu smejal, priznam, a pravzaprav — zakaj bi bilo pisanje pritožb smešno? Mogoče zato, ker je brez koristi? A tip piše, zdaj že menda leto dni, nič ga ne more odvrniti od tega. Kaj mu je že rekel major nekaj dni pred smrtjo? Ali nekaj tednov? Oni ga je vprašal, kaj misli o njegovi pritožbi, in major mu je rekel: Skoditi ne more, lahko imate celo nekaj upanja, če se zadeve pravilno lotite. Navsezadnje vam bo tudi laže, če bo zapisano in shranjeno in konec koncev gre za dokument, čeprav vas nimam za tako preprostega, da bi si domišljali, recimo, da kjerkoli z nestrpnostjo pričakujejo vaših pojasnil, ki jih bodo kar na dušek prebrali, in bo potem na mah vse pojasnjeno. A na to se vam kljub temu ni treba ozirati; mogoče bodo vaša pojasnila obležala kje, čeprav na dnu predala poleg ostankov malic, od koder jih bodo nemara nekoč izkopali, človek ne more nikoli natančno vedeti, saj sami veste, kako čudno se plete in zapleta naše življenje. Seveda je verjetnost majhna, zato me ne smete razumeti, kakor da vam dajem kakršnokoli določno zagotovilo, čeprav vam tudi ne pravim, da je nesmiselno, če človek pričakuje, da se bo nekoč vse izteklo v najprimernejšem smislu: upanje ima lahko vsakdo, sploh nikomur ni mogoče jemati te pravice — ljudje igrajo igre, kjer je verjetnost dobitka še veliko manjša, človek pač ne more nikoli vedeti in s tem je vse povedano, če me razumete, kaj sem hotel reči.

Ravno včeraj sem pomislil na te majorjeve besede in popadel me je tak neznanski krohot, kar padel sem na posteljo in se valjal nekaj časa sem in tja, skoraj brez sape sem cvilil, tako me je pestilo in dušilo. Celo starec se je malo vzdignil z blazine (na svetu čisto tak je kakor mumija, bi jih bil videl v Egiptu, kolikor bi se mi jih le hotelo, ampak zdaj to ni več važno), celo starec se je privzdignil, da bi videl, zakaj se tako na vse pretege krohočem; nekaj je zakraka, dve rogovilasti besedi sta se mu spahnili z jezika, pri njem nikdar ne veš, kdaj kašlja in kdaj govori. Zakrehal je in pocedil po sebi curek slin, ki se mu utrne vedno, kadar ga kaj preseneti. Oni drugi, tisti govnač, kako mu že pravimo, je spustil iz rok časopise, ki iz njih izrezuje — vrag vedi, kaj se mu zdi tako zanimivo, celo reklam se loti in jih lepi v zvezke. Gledala sta me ko dva telička s tako osuplima obrazoma, da me je pograbil še hujši smeh in sem se smejal in smejal... vedno bolj me je zvijal smeh, no, potlej me je Mojzes zgrabil za ramena in me močno stresel, in me je minilo, sicer ne vem, do kam bi se bil pri-smejal. Kaj pa je tako smešno! je revsknil.

Vse je smešno, kdaj pa kdaj, a kako mu boš to dopovedal? Jure Krivokapič, na primer, ravnokar prebiram njegov potopis: meni nič tobi nič se odpravi v Egipt in se ti seznanj s tisočletno kulturo tako intimno, da jo kar tika. Tak je pač, saj ga poznam, še iz tistih časov, ko sva skupaj popivala. Pa pustimo tega tipa in pojdemo naprej: 1.

teta Regina — smešna stara prismoda, 2. Egon in teta Frida — smešna zveza dveh preplašencev, ki se drug drugega sramujeta pa drug brez drugega sploh ne vzdržita, 3. tri sestre, ena neznansko molčeča in mrtva, drugi dve na žive in mrtve sprti in smešni.

Samo smejiš se lahko, nič drugega. Ali pa se umakneš in potuhneš. Ali pa zbežiš in blodiš po Levantu pijan in trezen, se stepeš z mornarji v latakijški beznici in nečistuješ z dekletcem v bejrutskem kurbišču in plačuješ sleparskemu pomorščaku pijačo v zameno za laži, debele ko vrvi. Ali bereš smešne potopise.

Kamorkoli se ozreš, krohotljivi pojavi, če bi se človeku ljubilo. Misliti na to. Ne samo tu pri nas v graščini in ne samo, kar smo doživeli zadnje čase. V našem mestu je smešno in v Aleksandriji je smešno in kar se tam dogaja in se je zgodilo. Vse, kar sem o tem prebral. Sploh pa Egipt: smešna dežela, reci kar hočeš. Kaj bi šele bilo, če bi si jo bil ogledal od blizu, sfinge in piramide in Heliopolis in Ras al-Tin in Kom El Sukafa.

Lepega dne se ti posveti, da ni dosti razlike: ali sediš ali se premikaš. Če si v Aleksandriji ali tu pri nas v graščini. Ali v mestu, kjer si preživel dvajset let in ga poznaš ko svoj žep. Nekaj razlike je, kajpada, že zaradi podnebja in še drugih reči, o tem pa raje z nikomer ne spregovorim. Nikomur nič mar, kako je tam, če mi že tu vtikajo nos v vsako misel. Kdor bi rad kaj vedel, naj vpraša Jureta Kri-vokapiča, če ga bo našel, in njegove otrobe — Utrinke s potovanja po Egiptu. Naj ga vpraša, kdor ga hoče, da bo zvedel, če bo hotel povedati, če ne bo hotel — prava reč, tistega tako ne bi povedal, kar bi bilo vredno slišati.

Starcu včasih prebiram ta njegov recimo temu potopis. Kaže, da tudi njega zabava. Ampak na drugačen način. Ko sem mu prebral tisto o strašni vročini, ki je pomorila na ducate Berberov, Židov, Sircev, Sabejcev, Armencev, Arabcev in dva svetlooka Angleža — saj vemo, kakšna pisana mešanica tam živi — se mu je na togem steklastem obrazu nekaj zganilo, staval bi, da se je nasmehnil. Mumijska polt se je nagubala na štrlečih ličnicah, čeljusti so se mu razklenile, zamrjavkalo je iz nastale odprtine: Zibelka človeštva! Možakar je moral biti nekoč šaljivec. Imam ga na sumu, da ga veseli, če zve za kogarkoli, ki je umrl pred njim. Ko sem mu prebral o pokolu mamelukov, se je tudi namrdnil, kakor da se bo zdaj zdaj podelal v hlače, in to pri njem pomeni toliko kot nasmeh. Če mu prebiram časopis: nesreče, požari in umori, je tudi kar zadovoljen. Mojzes, ta je čisto drugačna zverinica: takšne člančiče takoj izstriže in si jih nalepi v zvezke in se pri tem prav nič ne poskuša smehljati, prezirljivo molči, kadar ga ne piči prav posebna muha. Oba naju sovraži, starca in mene, zbirajoč zaloge podatkov. Rad bi vedel, čemu mu bodo. Še prebrati jih ne bo utegnil. Pod posteljo se mu nabirajo zvezki ko breje zajklje in redkokdaj prelista kakšnega. Odromal bo k svetemu

Kancijanau, umaknil se bo odtod, kakor bi rekel baron, njegove zbirke bodo vrgli na smetišče. A kljub temu izrezuje in izrezuje, da ga človek že kar težko gleda. Sicer si pa mislim: naj ima veselje! Navsezadnje je tako vse ista figa. Naj ima veselje, si mislim. Dajem mu časopise, kar jih le dobim, Egon mi nosi stare revije iz kluba knjigovodij, kjer je oskrbnik. Dajem mu tudi razglednice, vse mu dam, karkoli se mu zdi, da bo lahko uporabil, čeprav mi sploh še malo ni hvaležen. Vzame že, seveda, reče pa ničesar, še pogleda me ne, le tu in tam kaj prebere, kaj posebno zanimivega, če kaj odkrije, kar se mu zdi dragocena pridobitev zbirke; ondan, ko je bil profesor na viziti, nam je prebral o Deodatu, otroku džungle, Deodatu Nambobóna, v Batantangu so ga ugrabile zveri in ga vzgojile v pragozdovih Afrike, a zdaj so ga kapucini spravili v Cremono, čeprav samo zažvižga, če mu kdo kaj reče, in pleza kakor majhna opica, povsod, kjer se lahko opri-me. Profesor ga je nekaj časa srednjedebo gledal in potlej rekel: Tako, tako! in bil videti zaskrbljen zaradi papirnatih kupov, ki se mu kopičijo pod posteljo in za nočno omarico. Snažilke se pritožujejo, da ne morejo čistiti sob, Mojzes pa spet ne more pogrešati niti enega samega lista, profesor ga razume in mu tudi pove: Saj vas razumem, dragi prijatelj, ampak vseeno, kaj ko bi shranili vsaj nekaj tega nekje v kleti ali v skladišču? Mojzes seveda o tem ne mara slišati ničesar, vsak trenutek se lahko pokaže potreba po tem ali onem, kje naj išče potlej ključ in kdo mu bo brskal po arhivih, preden bi našel, bi bilo tako prepozno. No ja, no ja, je rekel profesor, no ja. O Egiptu tudi včasih kaj prebere, a jaz ne rečem ničesar in niti malo ne pokažem, da vem o tem veliko več, kakor je videti, da živi tam celo neka naša daljna sorodnica, ki bi jo bil tudi obiskal, ko bi se bil že ravno odpravil na tako dolgo potovanje, če bi mi bila teta Regina res dala polovico zraven; čisto mogoče, da mi je obljubila denar samo zato, da bi kljubovala teti Fridi. Ni treba, da bi se vse to razvedelo — po graščini, sploh pa, da sem bil namenjen tja. Ni dobro, ne, če preveč čvekaš; zdaj že vem, kako je treba ravnati, če nočeš, da bi ti kdo brskal in stikal, kjer ti je najmanj všeč. Najbolj preprosto je, če kar molčiš in govoriš samo o ravnodušnih nezanimivih rečeh. Naveličal sem se jim igrati tepčka, naj si ga poiščejo drugje. Čeprav me imajo na vrvici, da se ne morem ganiti po svoji volji in moram biti tam, kjer drugi hočejo. Čeprav so marsikaj izvlekli iz mene, z različnimi pretvezami so stikali po vseh kotičkih in predalih mojih notranjih predelov, da se počutim kot odrt kunec, sem vendar še nekoliko sam svoj. Še pravi čas sem umolknil, in zdaj se čudijo, da sem se spremenil, da sem popolnoma drugačen, teta Frida se čudi in Egon se čudi. Tete Regine pa tako ni nikoli sem. Prej je bilo drugače. Sem bil drugačen. Težko sem komu kaj odklonil, kar nemogoče mi je bilo, da nisem povedal še več, kot so hoteli slišati, in če so le malo silili vame, so me lahko pripravili vrag si ga vedi do

česa vsega. Vse sem povedal in vsakomur sem naredil uslugo, če me je prosil, tak sem pač bil. Vsi so vedeli o meni vse in to je bilo ravno najbolj smešno. Bil sem res prekleti norec in vsakomur na uslugo. A zdaj molčim. Omenim samo kakšno ravnodušno, splošno znano reč ali pa berem včasih starcu, kar so drugi napisali. In opazil sem, da me to krepi in da je bolj prijetno, če veš o drugih več, kakor vedo drugi o tebi. Čeprav vem, da je vseeno, a vendar: ko bo graščina kdaj za mano, ne bom šel več nikomur v past. Kadar me bo zamikalo, da bi začel brbljati, si bom rekel: počakaj malo, nič drugega, in bom že vedel, kaj to pomeni. Ko bo minilo in bom rešen starca in Mojzesa in graščine, me nihče več ne spravi na limanice. In če mi bo kdo rekel: Dragi moj, povej mi vendar, kaj si misliš o svetu, bom rekel kvečjemu kaj zgodovinskega. Rekel bom, na primer: Egipčevsko podnebje se ni pokazalo bog si ga vedi kako naklonjeno. Ali kak podoben stavek, iz katerega ni mogoče sklepati ničesar.

Govoril bom o Juretu Krivokapiču in njegovem potopisu. Kaj se je zgodilo v Dubrovniku, ko je ladijski vijak že bičal morje, in kje je bil, ko so ga čakali šest minut čez napovedani čas odhoda, sklanjajoč se čez ograjo in išoč z očmi med kupi tovara in starim živornjastim železom, od kod se bo prikazal; in kaj mu je rekel drugi oficir, ko je končno le prisopihal in skočil na krov. Kaj se je zgodilo drugi dan v kabini drugega razreda, s kom se je seznanil na Malti in s kom na Kreti in kaj je rekel neki dami, ki je sedela na njegovem kovčku. Tudi zlažem se lahko, podtaknem mu lahko karkoli, kar se mi le zahoče, pa čeprav umor in tihotapljenje mamil. Kdo sploh ve, če je tip zabeležil vse po resnici, kar je počel na potovanju. Naredim ga za zarotnika in ga gladko vtaknem šejku Ibn Bekhru v spalnico. Kar naj se poti pod šejkovo posteljo in prežvekuje svojo pusto pogretino, kako so končali mameluški beji! Požvižgam se na tista njegova suhoparna presenečenja na ulicah Kaira in kako ostaneš brez božjaka in vendar odpotuješ v Gizeh, Memfis, Abusir in Fayoum! In koga je srečal na cestah, na vlaku, na čolnu! Kdo so bili polzkrinkani ljudje, ki so si ga občasno ogledovali, z očmi preiskujoč predvsem njegovo težko tropsko čelado, kupljeno za trojno ceno od nekega sleparja v Port Saidu. In če se lepega dne izkaže, da sploh ni prava tropska čelada, marveč maketa, ukradena na razstavi meni nič tebi nič iz glave lutki, ki je predstavljala Lawrencea Arabskega? Je mislil: čelada je sicer težka, da bog pomagaj, a najbrž mora tako biti. Tropska čelada je vendar splošno znan rekvizit, neločljiv od vročega podnebja. Si je rekel, da bi bila lahko primernejša, gotovo ne bi izdelovali težkih.

O vsem tem lahko na dolgo in široko pripovedujem komurkoli. In kaj mi more, Jure Krivokapič? Kako je preplul Jadran in Mediteran, se ustavil na Cipru in še kje, sédel na tramvaj v Abukiru, da bi se odpeljal v Abusir, obiskal Mohameda Alija, odprtih ust

občudoval nubijske ustnice princa Rahotepa, spuščal vetrove v suhi puščavski zrak, medtem ko je z Gizino nogavico meril stranico Kefrenove piramide, da bi videl, če je res, kar piše na prospektu, smuknjemem na našem trgovinskem predstavništvu v Port Saidu, žvečil dateljne, ko je njegov smeh rezgetajoče odmeval med stebri He-liopolisa, in mislil na ženo, ko je močil skorjo tisočletne cedre pri Jupitrovem templju nedaleč od Baalbeka, kjer ga je v zatohlem avtu čakal prebrisan Libanonec z brazgotino pod levim očesom. Kako se mu je takrat kolcalo ali kakšne energije so ga imele v oblasti in ali je čutil, da se pripravlja nekaj usodnega.

Teta Regina se počuti bolje, med letom si je opomogla. Teta Frida in Egon me obiskujeta in mi prinašata sirove štruklje, breskov kompot in svoje navade tudi prinašata s sabo. Egon svoje pumparice in športno kapo. Tridesetkrat sta prišla malone na isti način. Svet je šel medtem svojo pot, izmeril je že kar strahotno količino prostora. Leto dni — kak zamah! Nihče si ga v resnici ne more predstavljati. Sicer pa se zanj tudi malokdo meni. Ljudje so se medtem podili na vse konce in kraje, redili nešteto tega in onega, nihče v resnici ne ve, kaj vse so naredili in zakaj in kako se jim je obneslo in kam jih je privedlo. Kakšen zamah!

Tu pri nas v graščini smo tudi kar veliko prehodili, ker se sprehajamo dopoldne, popoldne in tudi zvečer. Noge nas nosijo po parku, drevoredih in poteh, velike okorne in tudi majcene noge, tudi obložene z rumeno kožo, posute s kurjimi očesi, opremljene s kavljastimi nohti, kosmate, sivkaste, modrikaste in otečene, snežnobeke, ploske, zvrnjene navzven in navznoter, nosijo nas in naša telesa in vse, kar spada zraven, ko jim po petah udarjajo izdelani natikači iz rumenkastega usnja, pod njimi pa hrstlja drobni beli pesek drevoredov.

Starec se je pravkar obrnil na postelji, zakašljajal, malo zavriskal, malo zalajal, vzdignil se je na komolce, z odprtimi usti, stresajoč se, z izbuljenimi očmi onemoglo in že kar obupano srepol mimo zavese v košato kostanjevo vejo, ki se steguje v našo sobo in včasih pridušeno, mehko tipa po šipah okna, taplja v nočno tišino, trka na naše lobanje, na temna vrata v spanje, da odmeva bronasto po zavutih hodnikih, kjer se sanje vrtinčijo ko prah jeseni po cestah; daleč od nekod čez El Neth, čez Wadi Natrun, čez Libijsko puščavo, čez Maereotis se suhoparno zakrohoče puščavska hijena, da odjekne skoz trušč mnogojezičnih cest, skoz mir vrtov na Figovem rtiču in še dlje čez mlečne valčke Mediterana, hiteče na obalo Farosa. Mimo njegovega čerovja, belih skalnih razgalin — požrešnega zobovja, ki lomi ladjam hrbtnice, drobeč jih pod zamahi penastega slanega jezika, vidim pluti tiho belo ladjo, deviškovitko, zračno v puhastru napihnjemem ogljavju belih jader, s skrivnostnim mnogosmiselnim imenom *Serendipity*, polžeč in puščajoč za sabo Ras el'Tin, svetilnik, dve tri ribiške barkače, trakuljast trup valobrana, nekaj postav, premikajočih

se po njem, ali stoječih, zročih in občudujočih milino *Serendipity*, pričakujoč trenutek, ko bo labodasto plovilo zaokrenilo, usmerilo krn v veter, zgubilo kos za kosom zračnega perila in z golimi okostji jamborov zdrsnilo skoz ustje v oljnate vode pristana.

Nihče, kar jih je bilo takrat na krovu ali tudi kje drugod v bližini, ni še nikoli slišal za Jureta Krivokapiča. Je sploh bil na jahti? Posadim ga nanjo v pumparicah in športni kapi, pa če je to zabeležil ali ne v svojem, no, potopisu. Uro ali dve pozneje pravi, da je koračil do Rue Pirua, malo zmeden od vročine, mačka, po neumnem pridobljenega v predmestni beznici, od bolečin v zatilju, vedno znova pogrevajoč netečno misel o bore nekaj funtih, shranjenih v notranjem žepu panamskega suknjiča in pod podlogo velike tropske čelade, ki je zbujala več pozornosti kot vsa ostala njegova oseba, — in mogoče tudi nekaj dobrodušnega smeha. Misel kakor sitna muha, malo medla pred dežjem, a mu je spreletavala po glavi — o neizogibnih dejstvih sedanosti, o tisočletni zgodovini preteklosti, o turistih iz Evrope in drugih delov sveta, založenih z denarjem, da ga lahko po neumnem zapravljajo, in povrh še nekaj meglene o šejku Issa Bin Sahnun Hamid al-Chakufu (sodček sala s petdeset milijoni letnega dohodka!). In še tisti preklemani slepar, če je bil res kapitan? In kam je zginil in kje je zdaj njegov bratranec, ki mu bo dal denarja, kolikor bo hotel. Vedno ga je, Jureta Krivokapiča, privlačila mikavnost zgodovine človeštva, kakor sam izrecno večkrat zagotavlja. Če je res, kar pravi, bi si je bil lahko nabral za kakšni dve prgišči več, da bi je ne bilo pod tropsko čelado tako malo in še scvrknjene v vroči soparici, naraščajoči pod nepotrebnim pokrivalom. A kljub temu je neutrudno razgibaval domišljijo, kakor je pravil tistemu, kar je počel, če je lovil po lastni glavi misli, kakor so mu prihajale, slikal si je Aleksandra Velikega (in to početje sproti beležil), kako pred več ko tisoč šeststo leti tod nekje raztrse tisoč šeststo korcev moke in krmi nepregledne jate ptic, ki so prifrftale z vseh močvirij in jezer bližnje okolice — pri tem pa je vlekel na uho zamolklo krulincanje lastnih prebavil, krike prodajalcev vode, klivkanje galeb in klenkanje tramvaja, grulincanje golobov, drkotanje voz, drleskanje avtomobilskih vrat in podrsavanje podplatov.

Starec ves čas steguje kremplje, rjoveč v zanosu sluzavega kašlja, in končno mu le uspe pritisniti na gumb in pozvoniti in priklicati strežnico. Kapljice pomirijo krikuljasto krehanje.

Malo bo pač še treba potrpeti, profesor bi že moral vedeti, kaj govori. Kljub temu, da sem se naveličal starca, ostajam zadnje čase raje v sobi. Raje posedam po postelji in gledam skoz okno. Rdečebradi izrezovalec škandaloznih dogodkov pa kar naprej škrc škrc škrc.

Starec bi nama po trikrat na dan rad nekaj povedal. Steguje kurji vrat in trka na najina gluha ušesa s plehnatimi sunkovitimi zvoki

preplašenega pava. Nekaj časa sva se studoma trudila, še prej, ko smo bili vsi trije drug do drugega malo bolj pozorni, sva napenjala ušesa in ugibala, kaj pravzaprav pomenijo signali, ki jih daje od sebe, a stavki so se mu tako zapletali in krotovičili, da sva se naveličala in zdaj mu niti ne pokimava, če zahrešči ko stara ura in spusti iz ust verigo kлокotajočih glasov. Če hoče reči eno, dve besedi, ga še razumeš: zibelka človeštva, malo vode, dobro jutro. A če bi rad povedal kakšno misel, ga jezik ne uboga več in kar po svoje nekaj mlati in meša slino v penaste obeske na zobeh in zgubanih modrikastih lapah. Pravijo, da je bil učitelj, mogoče naju hoče kaj naučiti, tega hvalabogu ne bomo nikdar vedeli. Samo za šah je še dovolj pri močeh. Ko ga podložimo z blazinami, igra starčevsko krute partije z vsakomer, ki tvega z njim spopad. Ptičji kljun se ziba nad nasprotnikovimi ukanami in roka s krempljastimi nohti plane ko ujeta, podere nekaj nedolžnih figur in odnese plen, ubogega kmetiča ali konja z odlomljenimi uhlji ali kakšno drugo zamaščenih žaltavih figur, a skoraj vedno se izkaže, da žrtev ni bila nič drugega kot vaba, in ko se zdaj odpre zahrbtna past, ki mu grozi požreti trikrat več kot tisto, kar je pravkar pridobil, se mu iz ust potoči lepka slina in se razlije po namišljenem bojišču, namaže suhoparna tla za vroči bojni ples in umaže deviško jalovost abstraktnih situacij in jo napravi malo bolj podobno živemu spopadu, ko jo preprede z organsko pajčevino slinaste resničnosti. Mojzes se od gnusa še bolj poglobi v izrezovanje posnetka kakšne znakažene žrtve zverinskega umora, jo skrbno obstriže in pazljivo nalepi tja, kjer ji je določil prostor.

A vseeno se mi ne da več ven na zrak, kvečjemu da stopim nekaj korakov po hodniku. Naveličal sem se sprehodov, balinišča in kegljišča. Vseeno je. Če si pri miru ali pa če hodiš. Po vedno istih poteh: od velikih visečih vrat, rjavečih med kamnitima stebroma, do vratarške ute, zidane v obliki zelenostrešnega rdečeopečnatega kurnika s pingvinastim črnosuknjičavim vratarjem, po belem hrastovem hrustljavem drevoredu do bledežoltega napol olupljenega obličja graščine s hrastovino hreščavih vrat pod sivomarmornim balkonom, podprtim z dvema sohama, zlizanima od dežja in od pogledov in vračajočima se v stanje kamnitih klad, v katerem sta bili že davno, preden je stavbenik začrtal tloris grajskega poslopja, in v katerem bosta spet in še potem, ko si bo poslednji prebivalec sposodil iz graščinske knjižnice *Kako si pridobim prijatelja in Slovenske starosvetnosti*, ki imajo tu še največ odjemalcev. Ponekod sta tudi že razpokani, sohi, in eni je pognal na rami regrat, živorumen na sivomrtvem peščenjaku, tako da ju je uprava sklenila očediti, pokrpati in prenoviti in delavci v obledelih modrih bluzah ju pleskajo z nekakšno zaščitno snovjo — z grčavimi prsti rokodelcev se oklepajo okornih čopičev, lazeč po lestvah pod balkonom tapljajo po razpadajočih izklesaninah z zdravilno tekočino, od katere si obetajo, da bo upočasnila prehajanje sedanjih

oblik, posnemajočih dele in celoto mišičaste močatosti, v prihodnje, predstavljajoče mehko zaokroženo gmoto ženske, uravnovešeno so-glasnosti z Naravo, jajčasti »da« oblikujočim silam, ki se pretaka čen-zenj časa gosta slina.

Iz pristanišča pa polzijo tekoče reke ljudi proti trgu Mohameda Alija, vrtincu narodov, in se tam mešajo in tlačijo na avtobuse in tramvaje, vdihavajo mednarodno ozračje, prepredajo s čiviljenjem mrtvo gmoto mesta, oklepajoč se s potnimi rokami palic, zvitih časopisov, kovčkov, rok, prospektov, torbic, kljuk, kozarcev, daljnogledov, sabelj in načrtov mesta. Arabci, Italijani, Grki, Saraceni, Mavretani. Presušeni Beduini, vsi lepljivi, mokri od potu, Jure Krivokapič z neizbežno beležnico, ki jo ničkolikokrat omeni v potopisu. Naslika si s širokimi potezami, kako stoji sredi neizogibnih dejstev sedanjosti, sega po tisočletni preteklosti, zavida turistom iz Evrope in drugih delov sveta, ki imajo toliko denarja, da ga lahko po neumnem zapravljajo. Vedno znova se vrača k zgodovini. O, kako ga je privlačila (mikavna) zgodovina človeštva, ob kateri si je razgibaval domišljijo in celo sredi najhujše gneče beležil vse, kar mu je prišlo na pamet.

Na poti proti trgu Mohameda Alija je že pomislil na dogodek pred stotriinštiridesetimi leti, ko se je sivobradi prebrisanec s krvavim zločinom povzpел do veličine, lahkotno, kot se je Jure Krivokapič povzpел v tramvaj, sedel poleg razvaljene muslimanke, ki je težko izdihavala sapo z vonjem turškega medu. Cviljenje tramvajskih zavor, potuhnjeno mrmranje v njegovem želodcu in trobljenje avtomobilskih siren se je pod tropsko čelado mešalo z zvoki mameluške gostije, žvenketom cizeliziranega posodja, šuštenjem svile, klici in žunjavo več sto pogovorov in demonskim smehom Mohameda Alija, ki je stopil malo na stran in pogledal nekam v smeri proti piramidam, ko mu je lahen vroč puščavski veter razgibaval snežnobelo brado, zaploskal ali zažvižgal ali dal od sebe kakšno drugo usodno znamenje, ki je sprožilo veličastno šahovsko potezo in vse posledice, ko jih je štiristo sedemdeset po številu odpisanih pokončal, jim ukazal glave porzati in pometati proč, iztegnil je strahtne kremplje šeststotih šiptarskih handžarjev, podrl figure, jih razmesaril in pometal s šahovnice Egipta, in črno-bela marmornata tla dvorane je poslikala gosta lepka rdeča kri, pajčevinasto prepredajoča vsekrižem trupla in predmete, tkanine, prte in zavesa, po katerih so hoteli nekateri celo splezati kakor opice, da je bilo vsepovsod po tej gostiji videti odtise rok in je imel dolgoletni sluga Mohameda Alija Ubejdullah Abn Abdullah dvojno delo, ko je pospravljal veliko dvorano in pomival krvave packe, mlake, niti, riže, strašne hierogliffe, ki jih je zapisala stiska tudi po prtih in zavesah, obrizganih od mameluške tekočine in obgrizenih od belih zdravih zob, oškropljenih od možganov, prime-roma neumnih; kdo je namreč že videl bedaka, ki bi plačal takšno ceno za kosilo?

Jure Krivokapič je stopil s tramvaja in si ogledal strašnega moža na konju, potem ga je posnel izpred vhoda v sodno palačo in z enega vogalov bombažne borze, to se je zgodilo sto petnajst let pozneje, ko je isti Mohamed Ali podaril anglikanski verski skupnosti v Aleksandriji cerkev sv. Marka, ki je mimo nje odšel Jure Krivokapič s trga novim dogodivščinam naproti, ne da bi vedel, da se je trg, ki je šele pravkar hodil po njem, imenoval tudi Place des Consuls, Grand Square in Al-Manchia.

Izpred obeh soh obakraj hrastovih vrat se obrneš v eno ali drugo smer in če obideš graščino po tej ali po oni strani, se sprehodiš v park, do kegljišča, balnišča in do vrtnarije, od tam lahko, če se ti ljubi, usmeriš korake do samotne mrtvašnice pod temnimi cipresami, ki včasih ječijo v večernem vetru, in spet nazaj povprek čez park mimo balnišča in kegljišča v vzhodno smer do pisarn, delavnic, popravjalnic, do pralnice, likalnice in prostora za obešanje, kjer ječijo na jamborih škripci, s katerimi vzdigujejo vrvi, na njih ponjave, plapolajoče v vetru kakor jadra, potem naprej do smrek, vzdolž žive meje do vrtarnice in spet po belopeščeni aleji do kiklopskega pročelja z uro in obema zlizanima kamnitima sohama, ki stražita okovano temno hrastovino vrat, podpirata balkon in služita delavcem v modrih obledelih bluzah za podlago, po kateri tapljajoč s čopičem dobivajo del vsega, kar jim je potrebno za življenje.

Na svitku vrvi ga vidim, na svitek vrvi ga posadim, Jureta Krivokapiča, zraven vrtljivih vrat s senco ventilatorskega vretena: neopazno ždi, ne da bi vedel pojasniti, kako se je prišutil v šejkovo spremstvo in kakšne kupčije ima v mislih, kaj namerava preprodati, še manj pa, kakšnih posledic se nadeja, če bi ga po naključju odkrili še pred pristankom in preden bi se zmuznil z ladje, že zaradi čudne obleke, ki bi jo morali v teh krajih hitro opaziti. Slovenci so pač že od nekdaj radi popotovali, kar spomnimo se na primer, ko smo že pri Egiptu, Ignacija Knobleharja, slovenskega misijonarja in raziskovalca Ponilja, merilca vodnih višin Modrega Nila pri Hartumu.

Pozabil sem si sproti vsak dan zapomniti, kaj je počela žuželka, in tako zdaj ne vem pravzaprav nič, še tega ne vem natančno, kako dolgo je vztrajala, mogoče tri tedne, mogoče tudi manj. Najprej smo mislili, da je sršen, ko je priletela skoz okno in nekajkrat švignila od stene do stene, Mojzes je vrgel za njo copato in starec se je pokrill čez glavo. Res, da njeno dromljanje ni bilo nič kaj prijetno za uho, vsiljivo in mogoče malo grozeče in tudi izzivalno (navsezadnje je res, da človek nikoli ne ve, kako je katera teh zverinic oborožena in kaj se bo v naslednjem hipu vzdramilo v betičici). Sedla je na okno in lezla po okenski polici, kakor bi nekaj iskala, hrano ali bog si ga vedi kaj takšne žuželke iščejo, poganjajoč se sem in tja, poplesujoč in vračajoč se tja, od koder je začela, poganjajoč se vedno znova v vrtinec gibanja. Še nekajkrat je švignila po sobi in se z neumno zelenooko mavri-

často betičico zagnala v šipo, butnila ko majcen oven, iščoč izhod, da bi se vrnila tja, od koder je prišla, po nekaj poskusih je sedla in zlezla po okenski polici čisto v kot, se potuhnila, obmirovala in počivala, samo pisan bradavičast kocinast zadek ji je utripal, krčil se je in širil in členaste tipalke so se komaj opazno gibale. Potegnil sem buciko iz ovratnika in jo prebodel skoz oprsje, malo je hrstnilo in že se je konica zadrila skozi in pod njo v les in jo prikovala na mesto, da ni bilo več misliti na povratek.

Šejk Issa Bin Sahnun Hamid al-Chalifa se odpelje v črnih Cadillacih iz luke nekam proti Mesečevim vratom, ne da bi se mu (za zdaj še ne) sanjalo o Juretu Krivokapiču, ki se je bil v tem času prestavil daleč proti vzhodu Aleksandrije, kljub vročini na svojih lastnih nogah, in se ravno pripravljaj, da posname Qua'itbay, snežnobelo utrdbo iz petnajstega stoletja, od spredaj in od strani in čisto od blizu in navzgor. Šejk je dve debeli uri potem, ko se je njegova jahta zasedrila ob enem številnih pomolov zahodne luke, še vedno sedel na zadnjem krovu v modrikasti senci barvastega platna in v prijetnem pogovoru s svojim gostiteljem, obdan od roja satelitov, srkal ledenomrzlo pijačo iz ananasovega soka, pomaranč in še neke začimbe, ki mu je posebno prijala. Njegov gostitelj je ravnokar rekel: El Ramleh Kon eš Sukafa, ko je šejk srknil iz rosnega kozarca, rekoč: Sruk, sruk, sruk.

Seveda je bila malo presenečena, če se lahko temu reče presenečenje: trznila je kvišku, trenila s krilci, ki so zazvenela na nov način, da se je zdelo, ko da je razdraženosti primešano precej obupa, strahu pred neznanim in divje želje po svobodi. Po hrbtu je imela čudne čire čare, naslikane z nekakšno kitajsko pisavo, kakor silhete, skrivnostne like, starec se je skopal pokonci, stegoval kurji vrat, da bi bolje videl, Mojzes jo je le ošinil z jeznim pogledom in se spet poglobil v svoje delo, škarje so škripale in hrstale, žuželka se je nekajkrat zavrtela okoli svoje navpične, vsiljene osi.

Jure Krivokapič je zavrtel gumb na fotoaparatu, da bi premaknil film za nov posnetek, na katerega je hotel ujeti stražnika, jugovzhodni ogel Qua'itbaya, košček mediteranske gladine in na njej barkačo, klik. Podplati so ga pekli, ker je ta dan prehodil že kar velike razdalje, in tudi želodec se ni dal več tolažiti z obljubami, krčil se je in krulil ko majcen prašiček, galebi so se spreletavali nad trdnjavo, klivkajoč in iščoč, in Jure Krivokapič se je končno odločil, sedel nedaleč od trdnjave na marmornat priveznik in pričel odpirati ribjo konzervo, ki jo je prinesel s sabo od doma in so mu jo malone zaplenili s tistimi suhimi gobami vred, za katere so mislili, da so mamilo. Stražar s trdnjave je pozorno opazoval njegovo početje in nekaj arabskih otrok se je postavilo nedaleč proč, viseč z očmi na kljukastem rezilu, ki je grizlo pločevino konzerve, maloprej se je bil pogovarjal z nekim ribičem, kako kaj v teh krajih pripravljajo ribje jedi, zdaj je bil tik pred tem, da bo pospravil tistih pet z oljem prepojenih sardin, ujetih nekje

ob južnih obalah Biševa, odlomil je košček žemljice in pomazal olje, ki je sililo čez rob skoz nastalo špranjo, in se potem spet lotil utrudljivega utiranja; ko je končal, je usločil pokrov, pokazala so se srebrnkasta telesa rib, potoki sline so mu zalili usta, s pokrovčka mu je kanilo na bele hlače nekaj olja, in to ga je spravilo v slabo voljo, zdaj bo imel madež tam, kjer ga nič ne potrebuje, ker ni bil dovolj previden.

Čez dan ali dva se mi žuželka ni zdela več ravno nesrečna in sploh menda ni pogrešala ničesar drugega kot nekaj gibanja. Na svojo navpično os, okoli katere je morala zdaj živeti, se je kar nekam hitro navadila in ni več trzala in ni poskušala nemogočega, celo čedila se je na svoj žuželčni način, dolgo sem si razbijal glavo, s čim bi jo nahranil, končno sem se spomnil, ji odrezal tenko rezino jabolka in glej! precej se je spravila nanjo s svojim srkalom in se temeljito okrepčala. Turki so natikali ljudi na kole, in tudi Zevs je pognal Prometeju diamantni klin skoz prsi. Me je veselilo vsako jutro, ko sem videl, da je žuželka še kar živahna in da je videti, kakor da ničesar ne pogreša. Tudi šejk Issa naj bo zadovoljen, ko se prepriča, da so njegovi gostje vedri in razigrani, ko izstopajo iz črnih cadillacov pred Mohamedovo vilo in posedajo pod arkadami, med vodometi, ob nizkih mizicah, srkajo pijačo, zobajo sadje in ližejo slaščice; jih je vseh že veliko več kakor prej v pristanišču, kakor muhe se nabirajo. Tudi rdečelasi Irec se pojavi z velikim modrookim Angležem, reče mu: You are mistaken, I assure you! Na to sosed ne črhne ne bele ne črne. Jure Krivokapič pa ob tem času namaka koščke žemljice v olje in jih previdno nosi v usta, jih žveči in med žvečenjem pogleduje okoli sebe in od časa do časa ošine fotoaparata, ki v usnjenem toku leži v senci blizu njega in je očitno Arabčkom močno všeč, kar Jure Krivokapič tudi sluti in zato upošteva možnost, da ga ima kdo izmed teh prefrigančkov na piki, da ga smukne ob prvi ugodni priložnosti. Premišljuje med žvečenjem o sleparju, ki se je izdajal za raziskovalca. Srečala sta se na Cipru in se potikala po Famagusti in po Limasolu in po Papasu, kjer mu je hotel smukniti denarnico in fotoaparata, zares raziskovalec, to je treba reči, raziskovalec tujih žepov, kaj vse je pleteničil ta kujon, kako je raziskoval Patagonijo, Tres Montes, južno od otoka Chilve, med zimzelenim drevjem in grmovjem, in Lago Argentino in Botanično društvo in Lago San Rafael, kjer so nabirali borovnice, lovili bele lastovke in kačje pastirje, in kakšne čudne muhe je imel Indijanec, ki so ga najeli pod imenom Llan-Llan Purissimo, in kakšne uganjajo patagonski Indijanci s taščami.

Teta Regina ima spet svoje nore dneve, mi pripovedujeta teta Frida in Egon. Teta Regina spet nori, usmerjena v krožno gibanje okoli svojih priljubljenih posebnosti, ki jim teta Frida in Egon odrekata vsako razumnost in smiselnost. A zdravje se ji je vseeno vrnilo in z njim čudaški načrt, da bi obiskala Pariz in Južno Ameriko in

Puerto Montt, kjer ima nekakšne sorodnike po nemški strani v tretjem kolenu svoje revmatične rodbine, zdaj se je odločila, da bo prodala vilo Regino, to je teta Frido prav neprijetno presenetilo in razburilo, samo tega nam je bilo še treba! je rekla, in Egon je prepričan, da ne bo dobila niti polovice vrednosti, kje le! vsak otrok jo lahko oslepari, in razen tega bodo s prodajo šli po vodi načrti, ki jih že nekaj let gojita teta Frida in Egon, da bosta spodaj prizidala garaže in jih oddajala v najem, da bosta odprla morda kakšno obrt. In vila Regina jima je bila zdaj že skoraj na doseg, teta Regina je začela leto precej slabo, a končala ga bo, kakor kaže, krepkejša kot kdajkoli zadnje čase, zakaj jo prodaja, vsaj to naj pove, denarja tako ne potrebuje, in Južna Amerika! Za božjo voljo, pri njenih letih! Iz same hudobije nagaja, naj raje v miru slika svoje podobice, ki tako ne gredo v denar, in prepeva in se spremlja na klavirju in se moti in se vrača in ponavlja mesta, ki so ji na njih prsti zablodili, po trikrat, štirikrat, tu sei regina, tu sei re, tu sei re re regina.

Lani ob tem času sem bil malone že prepričan, da bom zdaj že hodil k njej spet kdaj pa kdaj na obisk in poslušal njeno mačjo godbo, teta Frida rada vedno malo pretirava, teta Regina ima globok glas, ki sicer res ni prijeten, mačji pa tudi ne, in vedno sem jo moral obiskovati, no le pojdi k teti Regini, tako je sama in tako se razveseli, če jo obišeš, tebe ima posebno rada. Sploh sem si lani marsikaj. Predstavljal precej drugače? Drugače, kakor se je zdaj naredilo, a pravzaprav to sploh ni več važno. Lahko se požvižgam na tisto. Zdaj se mi nič več ne mudi, ne mislim več na to. Dnevi bežijo, človek bi si mislil, da imam tu v graščini časa na pretek, a to ni res, tu menda sploh nihče nima časa na ostajanje, ješ in spiš in se sprehajaš, za to je potreben čas. Ničesar si pravzaprav ne želim, nič posebnega ti ne pride na misel, nič se ne zgodi. No, tu in tam se že zgodi, ampak redko. Major je umrl, na primer, temu lahko rečemo dogodek. Nekaj časa po njegovi smrti sem imel čuden občutek, nemara da je bil to strah, tak zgled pač ni ravno spodbuden. Na lepem te ni več, prav res neumno, pa čeprav.

Včasih sem jo malo osvobodil in jo spustil na kratek sprehod, da se je razgibala in spremenila enolični položaj. Ljudje menda najtežje prenašajo enoličnost? Mogoče tudi žuželke. To je čisto mogoče, zakaj ne?